

SANATTA VE KÜLTÜRDE ÖPME RİTÜELİNİN GÖSTERGEBİLİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF KISSING RITUAL AT ART AND CULTURE WITH REGARD TO SEMIOLOGY

Rasim SOYLU¹

Öz

Öpme ve öpüşme, insanların içinden gelen bir içgüdü olmakla birlikte insanların aralarındaki yakınlığı sembolize etmesi açısından bir gösterge olma özelliği kazanmaktadır. Öpme tek başına bir sevgi anlamı taşıyan bir gösterge olmakla birlikte farklı kültürlerde ve toplumlarda farklı anlamlar da içermektedir. El, ayak, yüz, göz, dudak, baş, boyun, alın ve diz öpmek gibi insanlar arasında farklı anlamlar içeren öpme göstergeleri vardır. Ayrıca insanların, canlı veya cansız nesnelere de öptükleri görülmektedir. Örneğin evcil hayvan, ekmek, kutsal kitap, etek, bayrak, toprak veya eşik öpmek gibi. Göstergebilim açısından ele alındığında öpme ve öpüşmenin sevgi, yakınlık, cinsellik gibi anlamları yanı sıra, değer verme, özlem, veda, minnet, kutsallık ve saygı ifadeleri de içerdiği görülmektedir. Öpme, Giotto, Hayez, Rodin, Picasso, Klimt, Lautrec, Brancusi, Chagall, Magritte ve Lichtenstein gibi sanatçıların eserleri yanı sıra fotoğraf, reklam ve sinema sanat alanlarında da önemli bir gösterge olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmada farklı dönemlere ve farklı kültürlere ait öpme ritüeli taşıyan resimler, göstergebilim açısından ele alınacak ve incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Öpme, Öpücük, Göstergebilim

Abstracts

Kissing which is a natural behaviour and instinct of human has been interpreted as indicator of love and intimacy among people. Although kissing symbolizes universally sincerity, it gained various meanings in different communities and cultures. There are several kissing semiotics having distinct meanings such as kiss of hand, foot, face, eye, head, lip, neck, forehead and knee. Besides, people kiss live or inanimate objects rather than human like pets, bread, holy books, flag, earth, hand and skirt. As regard to semiology, it can be observed that kissing symbolizes several meaning such as love, intimacy, longing, sexuality, valuing, farewell, gratefulness, holiness and respect. Kissing culture growing since first humans caused development of social codes as earned social meanings. Sanctity rituals were included to kissing by effects of religions. Kissing can be interpreted as significant semiotics in photography, cinema, advertisement and masterpieces of famous artist like Giotto, Hayez, Rodin, Picasso, Klimt, Lautrec, Brancusi, Chagall, Magritte and Lichtenstein.

Different kissing rituals belonging to various cultures and distinct times are interpreted and analysed as regard to semiology in this study.

Keywords: Kiss, Semiology, Semiotic

¹ Dr., Sakarya Bilim ve Sanat Merkezi, rasimsoylu@hotmail.com

GİRİŞ

Gösterge ve Göstergebilim

Göstergebilim, göstergeleri inceleyen bilim dalıdır. Avrupa'da semiyoloji ve semiyotik kelimeleri göstergebilim anlamında kullanılmaktadır. Türkçe literatürlerde her iki kelimenin de kullanıldığı görülmektedir.

Gösterge, kendisi dışında bir şeyi temsil eden ve farklı anlamları içeren işaretlerdir. İnsanlar arasında veya insanın insan dışındaki varlıklarla iletişimi sırasında kullandığı, düz ve yan anlamlar içeren her türlü biçimi kapsar. Bunlar arasında konuşma dilleri, kelimeler, işaretler ve semboller sayılabilir.

Göstergebilim, göstergeleri yorumlar, işaretleri anlamlandırır, sembollerin yaratılma ve gelişme süreçlerini inceler. Göstergebilim, disiplinler arası bir sahadır. Gösterge, tıp biliminden ilahiyata, sibernetikten kutsal kitaplara kadar uzanan, çok geniş bir ilgi alanı olan bir terimdir (Barthes,2014,44-47).

Tüm evren bir göstergeler âlemidir. Bütün bilim dalları bu evrendeki farklı göstergeleri, tanımlar, sınıflandırır ve anlamını çözmeye çalışır. Bütün bilim dallarının geliştirdiği ölçü aletleri ve ölçü birimleri aslında birer göstergedir veya göstergeleri ölçmeye yarayan inceleme araçlarıdır (Rifat,2009,11).

Gösterge, gösteren adı verilen işaretlerden ve gösterilen adı verilen anlamlardan meydana gelir. Ayrıca gönderge adı verilen uzak ve ikinci dereceden anlamlar da bu kapsamda ele alınabilir. Ayrıca düz anlam, yan anlam ve derin anlam olarak tanımlanabilen anlamlar da bu işaretlerden ve göstergelerden çıkartılabilir.

Göstergebilim belirti ve belirtke olarak tanımlanan, bilinçli veya bilinçsiz üretilen veya ortaya çıkan işaretleri de anlamlandırmaya çalışır. Hastalık belirtileri insanın iradesi dışında ortaya çıkarken, trafik işaretleri insanların bilinçli olarak geliştirdikleri belirtke olarak tanımlanan işaretlere örneklerdir.

Toplumsal göstergebilim kültür anlayışıyla, bilinçli olan göstermeyle, toplum içerisindeki ortak anlamlandırma ile ilgilenir. Toplumsal göstergebilime göre, bütün anlam bu ortak kodlardan gelişmiştir (Sayın,2014,159-160).

Göstergebilim analizi, hem şekil açısından hem de içerik açısından inceleme gerektirir. Herhangi bir sembolü veya işareti okumak ve anlamlandırmak, yazı ve sembollerin içerdiği anlamın bilgisini ve toplum tarafından zaman içinde kabul edilmiş kodları çözümleyebilme bilgisini ve tecrübesini gerektirir.

Gösterge Olarak Öpme

Öpme ve öpüşme içgüdüsel olarak ilk insanlara kadar uzanan bir kavram olması çok tabiidir. Hayvanların bile koklaşıp öpüşmesi biyolojik ve duygusal ihtiyaçların bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Eskiden çocuklar kavga edip küstüğünde, aile büyükleri hadi öpüşün ve barışın der ve çocukları birbirlerinin yanaklarından öptürerek barıştırdı. Bir barış göstergesi olarak bunu duymayan veya yaşamayan çocuk yoktur. Şefkatle ve sevgiyle sarılıp öpmek, anne-babanın ya da aile bireylerinin, güven veren yakınlığının bir göstergesidir. Öpme; sevginin, aşkın, yakınlığın, güvenin ve barışın sembolü olmuştur.

Heredot tarihine göre eski İran ve Roma kültüründe öpüşme toplumsal ve siyasal bir statü göstergesidir. Hatta bir erkeğin diğer bir erkeği dudaktan öpme ritüeli bir toplumsal değer göstergesi olarak antik dönemlere kadar uzanır. İlk Hıristiyanlarda insanların birbirini

veya kutsal objeleri öpmesi dini ibadet ritüelinin bir parçasıdır. Hatta nikahta eşlerin birbirini öpmesi de çok eski dönemlere gider. Dünyanın pek çok antik toplumunda dudaktan dudağa öpüşmek garip karşılanan ve etik olarak olumsuz görülen bir davranış olarak tespit edilmektedir. Cinsellik içeren öpüşme biçimleri ise, eski uzak doğu ve Hint kültürlerine kadar uzanır (Danesi, 2015,17-18).

Kitab-ı Mukaddeste, ilahi aşkın metaforları olarak yorumlarlanan öpme ve bilhassa dudaktan öpüşme ile ilgili birçok tasvir bulunmaktadır. Ezgiler Ezgisi'nde "Bırakın beni ağzının öpücükleriyle öpsün: Çünkü senin aşkın şaraptan daha güzeldir" ayeti yer alır (Ezgiler Ezgisi,1:1).

İslam dininde de öpme ile ilgili çok farklı ritüeller vardır. Hz.Peygamberin küçük yaştaki çocukları veya torunlarını öptüğüne dair çok rivayetler vardır. Ayrıca el, ayak, alın, göz öpmek, kutsal kitap, kabe, Hacer-ül Esved öpmek gibi çok sayıda öpme ritüeli islami gelenek içerisinde yer almaktadır. Hz.Peygamber vefat ettiğinde, Hz. Ebûbekir haneyi saadete gelmiş ve yüzündeki örtüyü kaldırıp alnından öpmüştür (Öğüt, 2007, 86).

Akerson'a göre bir gösterge olarak öpme, cinsel amaç bir yana bırakıldığında, geleneksel bir iletişim davranışıdır. Bu iletişimde öpen gönderici, öpülen alıcı, öpme de iletişimin mesajı veya bildiri edimidir (Akerson,2005,240).

Tablo 1: Akerson'un Öpme Edimi Şeması

(Akerson,2005,240).

Akerson şemasında, toplumda geliştirilen ortak davranış kodlarından dolayı dönüt veya geri bildirim ihtiyacı hissetmemiştir. Ancak öpme davranışı her zaman doğru algılanmayabilir. Bazen öpülen bu davranıştan rahatsız olabilir. Öpüldükten sonra yüzünü silen çocuklar gibi.

Herhangi iki veya daha çok insanın karşılaştıklarında birbirlerini yanaktan veya dudaktan öpme biçimi tamamen dostluk göstergesi olarak yorumlanabilir. Yanaktan öpme, günlük hayatta birbirlerini tanıyan insanların karşılaştıklarında yaptıkları bir selamlaşma eylemidir. Ancak dudakları yanaklara değdirmeden yapılan görünüşte yanaktan öpme eylemi "adet yerini bulsun" diye yapılmış bir öpme biçimidir (Blue, 2015, 181).

Dudaktan öpme, tamamen sevgi, aşk ve cinsellik göstergesi olan bir öpüşme formudur. Hatta pek çok ulusun kültüründe bu ahlaksızlık göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak halâ Rus gibi bazı Ortodoks kültürlerinde erkeklerin dudaktan öpüşmesi saygı göstergesi olarak kabul edilmektedir.

El Öpme

Fotoğraf: Rasim Soylu

El öpme, pek çok ülke kültüründe bulunan bir gelenektir. Anne, baba, öğretmen, lider, ağabey, akraba büyükleri gibi insanların, büyüklüklerine bir saygı göstergesi olarak elleri öpülür. Erkeklerin, kadınların ellerini saygı veya sevgi göstergesi olarak öpmeleri, sinema sayesinde çok reklamı yapılmış Batı kültürüne ait bir öpme biçimidir. Kutlama öpücüğü ise herhangi birisini bir başarısından dolayı yanaktan, alından, gözünden veya dudaktan öperek kutlamaktır.

Kutsal öpme, her dinde var olan kutsal objeleri öpme biçimidir. Müslümanlarda Kâbe, Hacer-ül Esved öpme, Hıristiyanlarda İncil ve Haç öpme, Budistlerde Buda heykelciği, öpme bunlara bazı örneklerdir. Vatan toprağı da kutsaldır. Vatanından ve ana yurdundan sürülen veya ayrı kalan bir kişi, yurduna geri döndüğü zaman vatan toprağını öper.

Bayrak Öpme

<http://www.esgazete.com/gundem/turkiyenin-alkisladigi-o-cocuk-konustu-h33339.html> (24.04.2015)

Dünyanın pekçok ülkesinde bayrak kutsal kabul edilerek öpülmektedir. Bir inanış biçimi ve göstergesi olarak bazı insanlar türbe, dergah vs. gibi dini özellikler taşıyan bazı mekanların kapı eşiklerini öperler.

Ekmek pek çok ulusun kültüründe kutsallık içermektedir. İnsanın Tanrıya, doğaya ve nimete bir şükran ifadesi olarak ekmeği öpmesi kutsallık ve saygı göstergesidir. Ancak bazı Hristiyan mezheplerinde ekmek İsa'nın etini, şarap ta kanını sembolize eder ve bazı kilise ayinlerinde ekmek parçası öpülür. Bu da İsa'ya olan saygı ve bağlılığın göstergesidir.

Ekmek Öpme

Fotoğraf: Rasim Soylu

Plastik Sanatlarda Öpme Ve Öpücük Teması

Öpme ve öpüşme psikolojik ve sosyolojik bir sembol olduğu kadar sanat ve edebiyat dünyasında da önemli bir tema ve simgedir.

Pek çok edebi eser ve şiirde olduğu gibi tiyatro, sinema ve diğer medya organlarında da öpme ve öpüşme birer aşk, sevgi, cinsellik, saygı ve kutsallık sembolü olarak kullanılmaktadır.

Sanat tarihinde öpme ve öpüşme teması içeren çok sayıda heykel, fresko, rölyef ve resim vardır. 20. yüzyılın fotoğraf ve sinema imkanları sanat dünyasına öpme ve öpüşmeyi bir reklam ve probaganda sembolü olarak ta kullanma yolunu açmıştır.

1950 yılında 1 Nisan günü Life dergisi muhabiri Robert Doisneau, (1912- 1994), “Le baiser de l'hôtel de ville” adıyla ünlü olan “bir çiftin öpüşme” fotoğrafını çekmiş ve bir sembole dönüşen bu fotoğraf binlerce röprodüksiyonu ile bütün dünyaya yayılmıştır (Blue, 2015, 218).

Bu çalışmada, sanat tarihi içerisinde öpme ve öpüşme ritüelini konu alan ve farklı anlamlar içeren bazı örnekler ele alınacak ve incelenecektir.

En Eski Öpücük

Ain Sakhri Lovers, (c 10,000 BC), British Museum.

https://en.wikipedia.org/wiki/Ain_Sakhri_lovers (20.05.2016)

Bugünkü İsrail sınırları içerisinde bulunan Beytülleahim'de Ain Sakhri mağarasından çıkarılan ve MÖ. 10.000 yıl öncesine ait olduğu tespit edilen bu heykelin, en eski öpücük formu olduğu düşünülmektedir.

British Museum'da sergilenen bu taş yontu arkeologlara göre yüzleri belirsiz iki aşığa ait olabilir. Bunların öpüşen aşık bir çift olduğuna dair herkes hemfikir olmuştur. Ancak bunun cinsel bir ilişkiyi de betimlediğini düşünen arkeolog ve tarihçiler de vardır.

Adeta tek vücut omuş iki figürden oluşan bu heykelin içerdiği yakınlık ve ilişki göstergesi sanat eleştirmenleri ve psikanalistler tarafından dünyanın en eski pornografik eseri olarak ta yorumlanmasına neden olmuştur https://en.wikipedia.org/wiki/Ain_Sakhri_lovers (20.05.2016).

Erastes ve Eromenos

Erastes Ve Eromenos, MS.540, Seramik Üzerine Boyama

https://it.wikipedia.org/wiki/Pederastia_ateniense (20.05.2016)

MS.540 yılına tarihlendirilen bu seramik tabak Louvre Müzesinde sergilenmektedir. Yaşlı bir erkek ile genç bir erkek arasındaki bu öpüşme için sanat tarihçileri eşcinsel bir yakınlık göstergesi yorumunu yapmaktan çekinmezler (Danesi, 2015, 86).

Eşcinsellik hemen hemen bütün din ve ahlak sistemleri tarafından lanetlenmiş bir davranış olmakla birlikte eski Yunan ve Roma toplumlarında yaygın olarak görülmektedir. Kutsal kitaplarda Sodom ve Gomorre ve Pompei bu lanetin sembolü olmuştur.

Antik Yunan dönemlerinde Gimnazyum erkeklerin beden ve ruh eğitimi gördükleri bir çeşit spor merkezi ve okuldur. Burada aynı zamanda bir erkeğin yaşlı ve tecrübeli başka bir erkeğin himayesinde eğitim gördüğü bir ilişki biçimi de gelişmiştir .

Yaşlı erkek (erastes), genç erkek (eromenos) arasında usta çırak ilişkisine benzer bu beraberlik içerisinde, cinsellik te olması o dönemin din ve ahlak kavramlarından uzak hedonizm (zevkçilik) anlayışının toplumsal bir yansımasıdır (Sennet, 2014, 40).

Giotto de Bondone, Judas'ın Öpücüğü

Giotto, Scrovegni Chapel, Padua, Italya.

Heagen, Anne Mueller Von Der, Giotto, 1998, 68.

Giotto (1266-1337), Rönesansın öncüsü sayılan sanatçı kilise duvarlarına yaptığı freskolarında perspektif ve gölgelendirme yanı sıra, ifade yüklü figürlerinde çevresindeki insanların portrelerini kullanmıştır (Tansuğ, 1992, 165).

Giotto'nun Hz. İsa'nın Romalı askerlere ispiyonlanmasını ve Judas'ın ihanetini konu alarak ele alan bu freskosu da ünlü olmuş eserlerinden birisidir.

Hz. İsa, Son Akşam Yemeği'nden sonra havarilerinden Aziz Petrus'a döner ve içimizde bir hain var der. Hain Judas'tır ve Romalı askerlere beni takip edin, öpeceğim kişi İsa'dır der ve böylece Hz. İsa'yı ele verir. Bu sahne İncilde şöyle geçer. "İsa daha konuşurken bir kalabalık çıka geldi. On ikiler'den biri, Yahuda adındaki kişi, kalabalığa öncülük ediyordu. İsa'yı öpmek üzere yaklaşınca İsa, Yahuda dedi, "İnsanoğlu'na bir öpücükle mi ihanet ediyorsun?" (Luka, 22:48).

Bu öpücük pekçok resim ve freskoda dudaktan öpme şeklinde tasvir edilmiştir. Göstergibilim açısından incelendiğinde bir ihanet göstergesi olarak yapılan bu öpme, literatürlere ihanet öpücüğü olarak girmiştir.

Francesco Hayez – Öpüş

Francesco Hayez, Öpüş, 1859, 110x88 cm. Pinacoteca di Brera, Milano.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_\(Hayez\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_(Hayez)) (23.05.2016)

Francesco Hayez (1791-1882), Romantizm akımının İtalyan sanatında en önemli temsilcisidir. Öpücük adlı tablosu en ünlü eseridir. Bizzat kendisi tarafından üç kopyası yapılmıştır.

Siyasal simgeler de içeren bu resimdeki figürlerin ve renklerin, İkinci İtalyan Bağımsızlık Savaşı'nda Avusturya İmparatorluğuna karşı birlihte savaşan Fransız- İtalyan dostluğuna gönderme yaptığı düşünülmektedir. Erkek figür üzerindeki renkler Fransız bayrağına, kadın figür üzerindeki renklerde İtalyan bayrağına gönderme yapar (Danesi,2015,88).

Göstergebilim açısından ele alındığında, erkeğin kadını öperken ki duruşundan ayrılıp gitmek üzere olan koruyucu ve dostluk mesajı taşıyan sevgi öpücüğü verdiği düşünülebilir. Kadının eğilerek teslim olması ve bir elini erkeğin omuzuna atması minnet, sadakat ve şükran anlamları içeriyor olabilir. Bu öpücük, cinsellikten çok sevgi, dostluk, minnet, bağlılık gibi sembolik anlamlar yüklenmiş bir gösterge olarak kabul edilmektedir.

Edward Munch

Edward Munch, Öpüş, 1897, 99 X 81 cm. Tual Üzerine Yağlıboya, Munch Müzesi, Oslo.

[https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_\(Munch\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_(Munch)) (25.05.2006)

Öpüş, Edward Munch'un 1897 yılında yaptığı "Hayatın Frizleri" adlı bir serinin içerisinde yer alan bir tablodur. Ünlü "Çılgılık" tablosu da bu seri içerisinde yer alır.

Bir çiftin sevgi ile öpüşmesini konu alan bu resimde iki figürün yüzü adeta birleşir ve aralarındaki konturlar kalkarak, bütün olmayı sembolize eder. Aynı konunun dış mekanda canlandırıldığı başka bir versiyonunda ise figürlerin yüzleri yerine vücutlarını birleşmiş olarak tasvir etmiş ve tek vücut olmaya gönderme yapmıştır. Munch bu seri çalışması için, "erkek ve kadın arasındaki savaş ki ona aşk denir" demiştir (Danesi,2015,89).

Strindberg La Revue Blanche'de, Öpüş adlı resmi ile ilgili "vampirlerin ve kadınların törelerine uygun olarak, küçüğü büyüğünü gövdeye indirmekte olan iki varlığın birleşmesi" olarak yorum yapmıştır (Cassou,1987,116).

Gustav Klimt – Öpüş

Gustav Klimt, Öpüş, 1907, 180x180 Cm. Tual Üzerine Yağlıboya Ve Altın Tozu, Österreichische Galerie Belvedere, Viyana.

Cassou,1987,94

Avusturyalı simbolist ressam Klimt'in bu resmi çok meşhur olmuştur. Resimlerinde olduğu gibi özel hayatında kadınlara çok ilgi duyan bir sanatçı olarak bilinir. Farklı kadınlardan 14 çocuğu olmuştur.

Erotizm vurguladığı düşünülen bu resimde aslında simbolist bir yaklaşım yer alır. Resimdeki kadın, onu kendisine aşık eden kadınlardan Emilie Louise Flöge olduğu iddia edilmektedir [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_\(Klimt\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_(Klimt)) (21.05.2016).

Resimde erkek ve kadın figürü bir uçurumun kenarında birbirine sarılmış olarak tasvir edilmektedir. Kadın gözlerini kapatmış ve erkeğin ellerine teslim olmuştur. Erkeğin başında sarmaşık yapraklarından yapılmış bir taç ona mitolojik bir kahraman havası katmıştır. Dekoratif özelliklerin ağır bastığı resimde iki insan arasındaki bağlılığın yanı sıra erkeğin kadını koruyucu tavrı da gösterge olarak yorumlanabilir (Ersoy,2010,144)

Erkeğin kıyafetinde altın rengi fon üzerinde, resmin genelindeki yuvarlak formlara kontrast olarak geometrik formlar ve koyu küçük biçimler yer alır. Kadının saçlarında ise yapraklar vardır. Kadının kıyafetinde ise ufak biçimler ve çiçekler içeren sembolik yuvarlaklar yer alır (Danesi,2015,85).

Marc Chagall –Doğum günü

Marc Chagall, Doğum Günü (1915), 99.5 x 80.5 Cm. Tual Üzerine Yağlıboya, Modern Sanat Müzesi, New York.

<http://www.wikiart.org/en/marc-chagall/the-birthday-1915> (23.05.2016)

Chagall, Belarus yani Beyaz Rusya’da doğar ancak yaşamını Fransa’da sürdürür. Bu resmi, karısı Bella’yla evlenmeden iki hafta önce yapmıştır.

Kendisini müstekbel eşini havada uçarak dudaklarından öperken tasvir etmiştir. Göstergebilim açısından incelendiğinde bu öpücük, bir doğum günü kutlaması, aşk, minnet, saygı ve sevgi göstergesidir. Ancak bunu bir çeşit mutluluk göstergesi olarak yorumlamak mümkündür <http://www.wikiart.org/en/marc-chagall/the-birthday-1915> (23.05.2016).

Resimde erkeğin gözleri aşktan kör olmuşçasına, tutku göstergesi olarak kapalıdır. Kadının gözleri ise tam tersi abartılı bir şekilde iri ve açık tasvir edilmiştir. Doğum günü için Chagal’ın aldığı çiçek buketini elinde tutan kadının gözlerinin açık olması, aslında ilk defa bir erkek tarafından öpülmenin şaşkınlığını yaşamakta olduğunun göstergesi veya mantık evliliği yapmakta olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Rene Magritte: Les Amants, Aşıklar

Rene Magritte, İki Aşık, 1928, 54x73.4 cm. Tual Üzerine Yağlıboya, Moma, New York.

Danesi,2015,90.

Magritte, Sürrealist akımının en önemli temsilcilerinden birisidir. Aşıklar Serisi olarak adlandırılan 4 çalışma yapmıştır. 1928'te yaptığı bu ilk resimde, yüzleri beyaz bir örtü ile sarılmış bir şekilde öpüşen bir erkek ve bir kadın figürü yer almaktadır.

Bu resmin içerdiği göstergeleri ilk bakışta çözmek çok kolay değildir. Ressamın 13 yaşındayken şahit olduğu talihsiz bir olayın travması, hayatı boyunca onu etkisi altına almıştır. Ressam, bir nehirde boğulan annesini, son kez ıslak beyaz gecelikleri içerisinde görmüştür.

Sanat eleştirmenleri, öpüşen çiftin üzerindeki örtüyü yorumlarken farklı anlamlar çıkarmaktadırlar. Bunlardan bazılarının aşkın insan gözünü kör etmesi veya insanın gözüne bir perde çekmesi olduğu düşünülebilir. Ya da bu örtü, imkansız bir aşkın veya kavuşamamanın göstergesi olabilir (Danesi, 2015, 90).

Göstergebilim açısından yüzlerdeki perde ve öpüşme ayrı ayrı ele alınabilir. Perde imkansızlık, kavuşamama veya aşkın gözü kör olmasını sembolize edebilir ancak burada bir kimlik gizlenmesi de söz konusudur.

Bu örtülü öpüşme, saf ve tamamen içten gelen bir sevginin, her türlü kimlik ve aşkı gölgeleyebilecek makam, kariyer, şekilcilik, makyaj ve göz boyamadan uzak bir sevgi göstergesi olarak kabul edilebilir.

Constantin Brancusi – The Kiss, Öpücük

Brancusi, 1907, 58.4x33.7x25.4 cm. Limestone (Kalker taşı), Art Museum, Philadelphia.

Gombrich,1999,581.

Romanya asıllı olan ama önemli çalışmalarını Paris'te yapan Constantin Brancusi, uluslararası modernizm akımının başta gelen heykeltıraşlarından birisidir.

Rodin'in yanında bir süre çalışmış ancak onun gölgesinde kalmaktan kurtulmak için ayrılarak modern yeni bir tarz üzerine çalışmalarını sürdürmüştür (Gombrich,1999,581).

Bir seri, ölmüş sanatçılar için mezar taşı olarak sipariş edilen heykel çalışmaları üretmiştir. Bu çalışmalar arasında en ünlü olanı da "La Basier", "Öpücük" olarak bilinen mezar taşı heykeldir. İdeal birlikteliği sembolize eden bu heykelin daha sonra birkaç örneğini daha yapmıştır. Önceleri yarım gövde olarak yaptığı birbirine sarılmış figürleri, daha sonra bir arkadaşı için tam gövde olarak yontmuştur.

Brancusi'nin eserleri, realizmden soyuta giden heykel anlayışının en güzel örneklerini oluşturur. Bu heykellerin, katı gerçekçi formlardan mistik ruh hallerine geçiş olduğu düşünülebilir. Bir mezar taşı olarak da gösterge olan bu heykeller, aynı zamanda ölümden ayrılığın, ebedi kavuşma, sevgi ve birliktelik olarak ta düşünüldüğünü sembolize edebilir.

Roy Lichtenstein, Öpücük

Roy Lichtenstein , Öpücük V, 1962, 144.8.x172.7 cm. Özel Koleksiyon.

<http://flvorwire.com/149349/the-10-best-art-kisses-of-all-time/10> (23.05.2016)

Pop-art sanat akımının en önemli sanatçılarından biri olan Roy Lichtenstein, popüler çizgi roman figürleriyle ünlü olmuştur.

Her şey küçük oğlunun Mickey-Mouse çizgi roman kitapçığını uzatıp babasına sen bu kadar iyi çizebilir misin? demesiyle başlar. Yaptığı çizgi roman sayfalarında, Bunday noktacıları denilen puantilizme benzeyen baskı yöntemi, kaligrafi ve konuşma balonlarıyla Pop-art'ın en iyi örneklerini sergiler.

Roy Lichtenstein, pop sanatıyla yaşadığı dönemde çok eleştirilmiş ancak daha sonra sanat tarihinde Modern Sanat içerisinde yerini almıştır.

Onun öpücük adlı çalışması, Amerikan popüler kültürünün medya ve sinema sayesinde dünyaya yayılmasının da önemli bir göstergesidir. Bu çalışma 1990'da 6 milyon dolara satılarak, döneminde rekor kırmıştır https://tr.wikipedia.org/wiki/Roy_Lichtenstein (25.05.2016).

Banky, The Kissing Coppers

Banky – The Kissing Coppers, 2005, 226x165 cm. Özel Koleksiyon.

http://thecreatorsproject.vice.com/es_mx/blog/se-presenta-en-nueva-york-una-coleccion-de-rarezas-de-banksy
(23.05.2016)

İngiliz grafiti sanatçısı Banksy'nin bu çalışması, İngiltere'nin Brighton kentinde bulunan Prince Albert Pub'in duvarına spreyle yapılmıştır. 2011'de barın duvarından çıkartılan eser, satılması için ABD'ye gönderilir. 2014'te ise Miami'de yapılan bir açık arttırmada, 575 bin dolara ismi açıklanmayan bir koleksiyonere satılmıştır <http://onedio.com/haber/banksy2-393010> (23.05.2016).

Popüler kültür içerisinde herşeyin sorgulanmaması gerektiğine gönderme yapan bu çalışma, özgürlük ve kişisel anlayışlara saygı göstergesi olarak kabul edilmektedir. Gelenekselcilik tabusuna karşı bir uyarı anlamı taşıdığı da söylenebilir ancak aynı cinsiyete sahip insanların öpüşmesi zaten bazı milletlerin kültüründe normal karşılanmaktadır.

Ancak cinsellik çağrıştıran her türlü öpüşme dünyanın pek çok toplumunda mahremiyet ölçüleri içerisinde kalmazsa, negatif bir davranış biçimi olarak kabul edilmektedir.

Man Ray (1890-1977)

Man Ray, 1922, Fotogram.

<http://flavorwire.com/149349/the-10-best-art-kisses-of-all-time/5> (25.05.2016)

Man Ray, Dada sanat akımı içerisinde gelişip, daha sonra Sürrealist çalışmalar yapan bir sanatçıdır. Resim ve fotoğrafın yanı sıra, çeşitli avantgard heykel ve sinema çalışmaları da yapmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997,c.3, s.1539).

Man Ray, “Rayograf” olarak adlandırdığı fotoğraf makinası kullanmadan, karanlık odada direk fotoğraf kağıdı üzerine ışıkla pozlayarak, fotogram türünden çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarından birisi de öpüşen bir çifti ele almıştır.

Öpmenin ve öpüşmenin evrensel yakınlık ve sevgi göstergesi olduğunu vurgulayan bu çalışma, cinsiyetleri ve kimlikleri tam olarak belli olmayan öpüşen figürlerden oluşur. Figürlerin yüzerinde yer alan eller şefkat ve ilgi göstergesi olduğu kadar mahremiyet ve özelde kalma anlamları da çağrıştırmaktadırlar.

“Ben doğal fotoğraf yapmıyorum, benim fotoğrafım benim vizyonumdur” diyen Man Ray’in çalışmaları, simgesel kavramlar da içeren çok sayıda göstergelerden oluşur <http://flavorwire.com/149349/the-10-best-art-kisses-of-all-time/5> (25.05.2016).

SONUÇ

Öpmek ve öpüşmek göstergebilim açısından incelendiğinde düz alam ve yan anlam olarak pek çok anlamlar içerebilmektedir.

Sevgi, saygı, kutsallık, duygusal yakınlık, cinsel yakınlık, eziklik ve zillet gibi anlamlara gelen öpme formları, yorumlayana ve toplumda oluşmuş algılara göre farklı anlamları ifade edebilirler. Bazen aynı öpme biçimi iki farklı kültürde zıt anlamlar veya farklı anlamlar içerebilir.

Farklı öpme biçimleri farklı yorumlayanlara göre farklı göstergeler oluşturur. Ancak gelişen medya teknolojileri evrensel bir öpme kültürünü de yaygınlaştırmaktadır. Zamanla bütün dünyada beyaz gelinlik yaygınlaşması gibi, dudaktan öpmek te sevgi ve aşk göstergesi olarak evrensel bir dil oluşturmuştur.

Ancak muhafazkarlık ta toplumlar içerisinde kültürel yozlaşma ve deformasyona karşı bir savunma makenizması olarak gelişmekte ve aşırı uçta olan görüşler de ortaya çıkmaktadır. Bir yanda özgürlükçü, her yerde öpüşme eğilimi gösteren farklı bir anlayış, diğer yanda her türlü yakınlışmayı mahremiyet olarak algılayan muhafazakar anlayış birlikte gelişmektedir. Ancak öpüşme özel veya genel sevgi göstergesi olarak çoktan evrenselleşmiştir.

Sanat tarihinde gerek heykel ve resim gibi plastik sanatlarda, gerek se fotoğraf ve sinema gibi görsel sanatlar alanlarında öpme ve öpüşme çok kullanılan psikolojik ve sosyal davranış göstergeleridir. Yapılan incelemelerde sanatçıların hem kendi iç dünyalarındaki arzu ve isteklerini, hem de sosyal bir davranış olarak öpme ve öpüşme göstergesini eserlerinde kullandıkları görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Akerson, F.E. (2005) Göstergebilime Giriş, Multilingual Yayıncılık, İstanbul.
2. Barthes, R, (2011) Sanat Ve Kuram, Ed.C. Harrison, P. Wood, Çev.Sabri Gürses, Küre Yayınları, İstanbul,
3. Barthes, R, (2014) Göstergebilimsel Serüven, Çev. M. Rifat, Y.K.Y. İstanbul.
4. Barthes, R, (2007) Göstergeler İmparatorluğu, Çev.Mehmetrifat, Y.K.Y. İstanbul.
5. Bernadac M.L. ve P. Bouchet, (2006), Picasso Dahi ve Deli, Çev.C.İleri, YKY. İstanbul.
6. Blue, A, (2015) Öpüşme Metafizikten Erotiğe, Çev.İ.Sağlamer, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
7. Cassou, J, (1987) Sembolizm Sanat Ansiklopedisi, Çev.Ö.İnce-U.Osmanbaş, Remzi Kitabevi, İstanbul.
8. Danesi, M, (2015) Öpüşmenin Tarihi Popüler Kültürün Doğuşu, Çev.Ö.Karadağ, Doğan Kitap, İstanbul.
9. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997,c.3, s.1539
10. Ersoy A, (2010) Sanat Eleştirisi, Artes Yayınları, İstanbul.
11. Faerna, J, (1995), Abrams, Barcelona, İspanya.
12. Gombrich, E.H. (1999) Sanatın Öyküsü, Çev.E.Ö.Erduran, 2.Bs. Remzi Kitabevi, Honkong.
13. Heagen,A, (1998) Giotto, Köneman, Köln, Almanya.
14. İncil, Luka,22:48
15. Nash,J,(1978) The Great Artist,Toulouse Lautrec,Pan American Republics,USA.
16. Öğüt, S, (2007) ”Öpme”, İslam Ansiklopedisi, c.34, s.86, TDV Yayınları, Ankara.
17. Rifat, M, (2009) Göstergebilimin Abc’si, Say Yayınları. İstanbul,
18. Sayın, Ö, (2014) Göstergebilim Ve Sosyoloji, Anı Yayıncılık, Ankara,
19. Serullaz, M, (1983) Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi, Çev. D. Erbil, Remzi Kitabevi, İstanbul.

20. Sennet, R, (2014) Ten Ve Taş, Çev.T.Birkan, Metis Yayınları, İstanbul.
21. Tansuğ, S, (1992) Resim Sanatının Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
22. ([https://tr.wikipedia.org/wiki/ %C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_\(Hayez\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_(Hayez))).
23. <http://attropin.tumblr.com/post/35479084304/le-baiser-de-lhotel-de-ville-kiss-by-the-hotel> (16.05.2016)
24. <http://flavorwire.com/149349/the-10-best-art-kisses-of-all-time/10> (23.05.2016)
25. <http://flavorwire.com/149349/the-10-best-art-kisses-of-all-time/5> (25.05.2016)
26. http://thecreatorsproject.vice.com/es_mx/blog/se-presenta-en-nueva-york-una-coleccin-de-rarezas-de-banksy (23.05.2016)
27. <http://www.bbc.com/culture/story/20150213-art-historys-greatest-kisses> (20.05.2016).
28. <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/436483> (25.05.2016)
29. <http://www.tate.org.uk/art/artworks/picasso-the-kiss-t12203> (17.05.2016)
30. <http://www.toulouse-lautrec-foundation.org/In-Bed--The-Kiss.html> /(17.05.2016)
31. <http://www.wikiart.org/en/marc-chagall/the-birthday-1915> (23.05.2016)
32. https://en.wikipedia.org/wiki/Ain_Sakhri_lovers (20.05.2016)
33. [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_\(Klimt\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_(Klimt)) (21.05.2016).
34. [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_\(Munch\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Kiss_(Munch)) (25.05.2006)
35. https://it.wikipedia.org/wiki/Pederastia_ateniese (20.05.2016)
36. [https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_\(Hayez\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCk_(Hayez)) (23.05.2016)
37. https://tr.wikipedia.org/wiki/Roy_Lichtenstein (25.05.2016).
38. <http://www.esgazete.com/gundem/turkiyenin-alkisladigi-o-cocuk-konustu-h33339.html> (24.04.2015)